

ALAN WATTS

COSMOLOGIA VOIOASĂ

Incursiuni în chimia conștiinței

Introducere de
DANIEL PINCHBECK

Cuvânt-înainte de
TIMOTHY LEARY
și
RICHARD ALPERT

Traducere din limba engleză de
MARIAN STAN

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

<i>Introducere</i>	7
<i>Cuvânt-înainte</i>	13
<i>Prefață</i>	23
<i>Prolog</i>	27
COSMOLOGIA VOIOASĂ	55
Epilog	99
Apendice:	
Psihedelicele și experiența religioasă	114
I. Experiența psihedelică	116
II. Opoziția față de drogurile psihedelice	129

INTRODUCERE

Cosmologia voioasă mă transpune inevitabil într-o stare de euforie poetică și de încântare anarhistă. Alan Watts a scris această cărțuie minunată la începutul anilor '60; acea demult apusă perioadă a inocenței când substanțe psihe-delice precum LSD și psilocybina începeau să impregneze cultura Occidentului modern, dar încă nu se ajunsese la vreo concluzie asupra utilității sau sortii lor – ori asupra legalității lor. Era vremea când o mână de filosofi au avut șansa de a medita la puterea acestor compuși „pentru a oferi câteva impresii despre noul univers al conștiinței pe care îl dezvăluie aceste substanțe”, scria Watts.

Citind-o iarăși, nu pot decât să-mi amintesc primele incursiuni care m-au făcut să descopăr calitățile acestor plante cu valențe vizionare și ale acestor catalizatori chimici care permit sufletului să se dezvăluie și minții să se deschidă. Aceste

prime experiențe psihedelice au demască mirajul friabil în care se complace cultura noastră în prezent, revelând existența unor dimensiuni mai profunde ale realității psihice, dimensiuni aflate la dispoziția noastră pentru a le explora. Stilul lui Watts este atât de fluid – un adevărat maestru al prozei evanescente, sugestive, cu tonul perfect calibrat –, încât este ușor să răstălmăcești sau să nu sesizezi deloc nucleul exploziv, esențial, revoluționar, chiar, al mesajului și semnificației pe care le transmite: eul occidentalului, primatul sinelui pe care, în modalități foarte sofisticate, întreaga noastră civilizație este menită să îl consolideze și protejeze, pur și simplu nu există.

Când folosim lupa sau microscopul furnizat de unul dintre compușii chimici, care, așa cum preciza plin de candoare Watts, nu conferă înțelepciune, ci „furnizează materia primă a înțelepciunii”, nu găsim nimic fix, stabil, permanent. Doar relație, imagine, flux. Călătoriile psihedelice ale lui Watts au furnizat confirmarea empirică a învățăturilor fundamentale din metafizica orientală: că Dao este tot, iar conștiința este „unu fără un al doilea”, că nu există facere, ci doar infinită reciprocitate și joc divin.

Această carte păstrează prospețimea unor notițe nefinisate. În același timp, aproape neintenționat, ea

oferă o imagine superbă a vieții de pe Coasta de Vest la începuturile perioadei psihedelice, când grupuri de prieteni se adunau prin curți în apropierea unor crânguri de eucalipti pentru a explora împreună, cu umorul blând al copiilor înțelepți. „Toți ne privim unul pe altul în cunoștință de cauză, căci sentimentul că ne-am cunoscut din cele mai vechi timpuri ascunde altceva – tacit, redutabil, aproape de nespus – realizarea faptului că, în nucleul profund al unui timp perpendicular față de timpul obișnuit, suntem, și am fost mereu, una”, scrie Watts. „Recunoaștem complotul mascat cu abilitate, iluzia magistrală datorită căreia părem a fi diferiți.”

De-a lungul ultimilor patruzeci și ceva de ani am suferit de pe urma iluziei – întreținute de corporațiile media și de guvern care au muncit peste program pentru a ține conștiința sub lacăt, în vreme ce industriile noastre sug vitalitatea planetei – că revoluția psihedelică din anii '60 a fost un eșec. Recitind *Cosmologia voioasă* a lui Watts, îmi amintesc că revoluția psihedelică este abia la început. Călătoria lăuntrică este marea aventură pe care umanitatea o are de parcurs împreună. Atâta vreme cât refuzăm să ne întoarcem atenția către vastele dimensiuni interioare ale psihicului – „Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru” –

vom continua să epuizăm resursele naturale ale planetei, să încălzim atmosfera și să exterminăm bezmetic miliardele de specii de plante, animale și insecte care țin urzeala vieții împreună cu noi.

Când suntem sub influența substanțelor psihedelice, tindem să descoperim că fiecare clipă capătă o semnificație arhetipală, atemporală și mitologică. La un moment dat, Watts și prietenii lui pătrund într-un garaj plin de gunoi, unde se prăbușesc copleșiți de râs. „Apogeul civilizației reprezentat de aceste monumentale grămezi de vechituri nu este privit ca o aberație nespus de urâtă, ci ca un autoportret caricatural – precum crearea unor colaje fenomenal de absurde și a sculpturilor abstracte, într-un gest de ironie deliberată, dar blândă la adresa propriei noastre pretențiozități.” Civilizația noastră oglindește „defensivitatea apărută” a eului individual, care se învârtosează împotriva revelației că toate sunt interdependente și interconectate, plinul și golul vidului.

Suntem norocoși să avem mărturia lui Watts despre confruntările sale: *Cosmologia voioasă* este o undă purtătoare de informații și intuiție, care nu și-a pierdut deloc subtilitatea, suplețea sau agerimea. Ea este, de asemenea, expresia unui proces cultural mai amplu, proces care se desfășoară în decursul mai multor decenii, printr-un „Război

împotriva drogurilor” care, în secret, este un război împotriva conștiinței.

Doctorul Thomas B. Roberts, autor, printre altele, al volumului *The Psychedelic Future of the Mind*, a avansat ideea că redescoperirea substanțelor enteogene de către Occidentul modern la mijlocul secolului XX a fost începutul unei „a doua Reforme”, menite să aibă repercusiuni cel puțin la fel de profunde ca ale celei dintâi. În cadrul primei Reforme, Biblia a fost tradusă în limbile vernaculare și tipărită în tiraje de masă, asigurând accesul direct la „cuvântul lui Dumnezeu”, care, anterior, fusese în custodia preoților. Odată cu substanțele psihedelice, mulți oameni au acum acces direct și nemijlocit la experiența de tip mistic și vizionar, în loc să citească despre ea în volume vechi și prăfuite. După cum scripitoarea proză a lui Watts lasă să se înțeleagă foarte clar – în pofida aparențelor –, viitorul va fi psihedelic sau nu va fi deloc.

Daniel Pinchbeck, autor al volumului
*Breaking Open the Head: A Psychedelic Journey
into the Heart of Contemporary Shamanism*
New York City, 2013

PREFAȚĂ

Volumul *Porțile percepției* de Aldous Huxley ne-a oferit o relatare excelent scrisă despre efectele mescalinei asupra unei persoane foarte sensibile. În carte, autorul consemnează cum a experimentat pentru prima dată această remarcabilă transformare a conștiinței, dar acum el știe că, prin experimente succesive, poți avea intuiții mult mai profunde decât cele pe care le-a descris acolo. Chiar dacă nu îndrăznesc a spera să-l depășesc pe Aldous Huxley ca maestru al prozei englezești, simt că a venit vremea pentru consemnarea unor intuiții mai profunde sau mai înalte ce pot fi atinse prin intermediul acestor „droguri” care modifică starea de conștiință în clipa când sunt însoțite de o reflecție filosofică susținută, în cazul cuiva care nu se află în căutare de „senzații tari”, ci de înțelegere. Trebuie să adaug că, pentru mine, reflecția filosofică este stearpă când nu se îngemănează cu imaginația poetică, deoarece, pentru a înțelege

lumea, pornim la drum pe două picioare, nu pe unul singur.

În prezent este un loc comun să afirmi că există o lipsă de comunicare între oamenii de știință și nespecialiști la nivel teoretic, deoarece nespecialistul nu înțelege limbajul matematic în care gândește matematicianul. De exemplu, conceptul de spațiu curbat nu poate fi reprezentat prin intermediul niciunei imagini inteligibile simțurilor. Dar sunt și mai preocupat de prăpastia care există între descrierea teoretică și experiența directă chiar în rândurile oamenilor de știință. În prezent, știința occidentală redefineste conceptul de om, nu ca un eu solitar prizonier în spatele unui zid de carne, dar ca un organism care este ceea ce este în virtutea inseparabilității sale față de restul lumii. Dar, cu rarissime excepții, nici măcar oamenii de știință nu se *simt* pe ei înșiși ca existând în acest fel. Ei, împreună cu noi toți, aproape, percep în continuare personalitatea ca pe ceva independent, izolat, rupt și înstrăinat de cosmosul care o înconjoară. Trebuie să umplem cumva prăpastia – iar printre diferitele mijloace prin care o putem face se află medicamentele descoperite chiar de știință, și care se pot dovedi a fi adevărate sacrameente ale religiei sale.

De multă vreme, suntem obișnuiți cu separația netă dintre știință și religie, de parcă acestea două ar fi modalități complet diferite de a vedea lumea, care nu au nicio legătură fundamentală între ele. Nu cred că această gândire scindată poate dura. În cele din urmă, ea trebuie să fie înlocuită de o viziune asupra lumii care nu este nici religioasă, nici științifică, ci pur și simplu modul nostru de a vedea lumea. Mai exact, trebuie să ajungem la o viziune a lumii în care raporturile dintre știință și religie să fie la fel de armonioase precum cele dintre ochi și urechi.

Dar, de regulă, persoanele sceptice sau cu o formație științifică nu urmează decât rareori căile tradiționale prin care se ajunge la experiențe de ordin spiritual, deoarece vehiculele care circulă pe acolo sunt șubrede și încărcate cu prea multe bagaje. Astfel, gânditorul precaut și critic nu are de prea multe ori prilejul de a experimenta direct stările de conștiință pe care vizionarii și misticii încearcă să le exprime – adesea printr-un simbolism arhaic și greoi. Dacă farmacologul poate să dea o mână de ajutor în explorarea acestei lumi necunoscute, el ne va face, poate, serviciul de a sparge monopolul pe care obscrantiștii par să îl aibă asupra experienței religioase.

Pentru ca prezenta carte să exprime cât mai deplin stările de conștiință induse de aceste droguri, am inclus un număr de fotografii care, printr-o reflectare vie a structurilor din natură, pot sugera, oarecum, ritmurile tainice pe care drogul le poate revela în detaliile celor mai banale obiecte. Căci, fără a-și îngusta deloc câmpul vizual, ochii par a deveni un microscop cu ajutorul căruia mintea scormonește tot mai adânc în țesătura lumii noastre, descoperindu-i complicatul dans.

Alan W. Watts
San Francisco, 1962

PROLOG

Este tot mai limpede că așa-zisa separație dintre minte și corp este una dintre cele mai mari superstiții. Ceea ce nu înseamnă că suntem obligați să admitem că suntem *doar* corpuri; înseamnă că am început să ne formăm o idee complet nouă despre corp. Privit ca separat față de minte, el nu este altceva decât un cadavru animat. Dar, privit ca inseparabil de minte, corpul este cu totul altceva, o realitate care există simultan în plan mental și fizic. Denumirea mental-fizic nu este adecvată deloc, căci ea reprezintă o unire forțată a două concepte demonetizate prin îndelunga lor separare și opoziție. Dar măcar începem a întrezări posibilitatea de a renunța la concepția potrivit căreia există ceva numit minte și ceva numit materie. „Ceva” descrie o masă amorfă pe care o identificăm când percepția senzorială nu este sufi-

cient de acută pentru a-i sesiza alcătuirea. Noțiunile de „materie” și „minte” au luat naștere grație aceleiași false analogii care vrea să ne încredințeze că arborii sunt făcuți din lemn, munții din piatră, iar mințile din spirit, așa cum ulcioarele sunt făcute din lut. Materia „inertă” pare a avea nevoie de o energie exterioară și inteligentă pentru a-i da formă. Dar noi știm acum că materia nu este inertă. În prezent, ne obișnuim a privi materia, organică sau anorganică, ca pe niște tipare energetice, nu *de* energie, ca și cum energia ar fi un lucru separat, ci drept structuri aflate în mișcare, ca inteligență activă.

Secole de confuzie semantică și de prejudecăți de ordin psihologic ne împiedică să realizăm că mintea și corpul, forma și materia sunt una. Ni se pare de la sine înțeles că fiecare tipar, configurație sau structură este forma *a* ceva, așa cum ulcioarele sunt forme ale lutului. Este dificil să vezi că acest „ceva” este la fel de superfluu precum eterul despre care, odinioară, oamenii credeau că este mediul de propagare a luminii, sau ca vestita broască-țestoasă care se presupunea că sprijină pământul. Oricine își dă seama de acest lucru va simți o foarte curioasă și vie senzație de eliberare, căci povara materiei îi va cădea de pe umeri, iar pasul îi va fi mai ușor.

Dualismul minte/corp s-a ivit, probabil, ca o modalitate stângace pentru a descrie puterea unui organism inteligent de a se controla pe sine. Părea rezonabil să consideri că partea controlată este ceva, iar partea care controlează este altceva. Astfel, voința conștientă a fost opusă pornirilor involuntare, iar rațiunea instinctului. Cu timpul, am învățat că identitatea, sentimentul nostru de sine (*selfhood*) își află centrul în partea care controlează – mai precis, mintea – și că partea controlată este un simplu vehicul. Prin urmare, am scăpat din vedere că organismul ca întreg, în mare parte inconștient, folosea conștiința și rațiunea pentru a se informa și controla. Credeam că inteligența noastră conștientă coboară dintr-un plan superior pentru a lua în stăpânire vehiculul fizic. Astfel, nu am sesizat că ea se ivește printr-un proces de formare similar aceluia care ne structurează nervii, mușchii, venele și oasele – o structură atât de subtil (recte, inteligent) rânduită, încât gândirea conștientă este încă departe de a o putea descrie.

Separația radicală dintre partea care controlează și partea controlată a transformat omul dintr-un organism capabil de autocontrol într-unul autofrustrant, o perfectă întruchipare a conflictului și a contradicțiilor interne cărora le-a dat glas pe parcursul întregii sale istorii cunoscute.

Odată ce a survenit ruptura, inteligența conștientă a început să servească propriile sale țeluri, în locul acelorale ale organismului care a făcut-o cu putință. Mai precis, a apărut *intenția* inteligenței conștiente de a lucra în vederea propriilor ei interese schizoide. Dar vom vedea că, dacă separarea minții de corp este o iluzie, la fel este și aservirea corpului față de intrigile schizoide ale minții. Până una-alta, iluzia este tot atât de reală precum halucinațiile ce survin sub hipnoză, iar organismul omului se frustrează pe sine cu scheme comportamentale care perpetuează cercuri vicioase de mare complexitate, a căror culme absolută este o civilizație mereu mai aservită unei ordini mecanice, în detrimentul bucuriilor naturale, și care este condamnată la autodistrugere, împotriva instinctului fiecăruia dintre membrii săi.

Suntem convinși, aşadar, că mintea controlează corpul, iar nu corpul se controlează pe sine prin intermediul minții. De unde, prejudecata implicită că mintea trebuie să fie independentă față de toate uneltele fizice care o ajută în activitățile sale – în ciuda microscopelor, telescopelor, aparatelor foto, dispozitivelor de măsurat, computerelor, cărților, operelor de artă, alfabetelor și a tuturor ajutoarelor fizice fără de care viața psihică și intelectuală ar fi puțin probabilă.